

DÜŞÜNCE MERKEZLERİ

Dr. Yılmaz ARGÜDEN¹

Düşünce eylemin temelidir. Bireyler, kurumlar ve toplumlardan gelecek için fikri hazırlık düzeyi yüksek olanlar, geleceği şekillendirebilmek konusunda da avantajlı olurlar. Gelecek, birçoğu kontrol edilemeyen farklı trendin ve gelişmenin sonucunda şekilleniyor. Ancak geleceğin arzulanan şekilde oluşması için ne kadar erken harekete geçilirse, arzulanan geleceği şekillendirmek de o kadar daha kolay ve etkili olabiliyor.

Bu nedenle, gelecek için hayal kurup, bugünden hazırlık yapan bireyler; ar-ge ve tasarım konusuna kaynak ayırarak yenilikçilik ve yaratıcılık yetkinliklerini geliştiren şirketler; ve gelecek politikalarını belirlemek için düşünce merkezleri kurarak fikri hazırlıklarını geliştiren ülkeler arzu ettikleri geleceği hazırlama konusunda daha başarılı sonuçlar elde edebiliyorlar.

Ülkemizde uzun vadeli politika seçeneklerinin oluşturulduğu ve değerlendirildiği en önemli kurumlar kamu sektöründe yer alıyor. Bunların arasında Dışişleri Bakanlığını, Genel Kurmay Başkanlığını ve belki Devlet Planlama Teşkilatını sayabiliriz. Ancak, bu kurumlarda çalışanların pek de uzun olmayan dönemlerde farklı birimler arasında rotasyona tabi olmaları uzmanlaşmayı veya uzmanlık düzeyine gelenlerden uzun süreli olarak faydalanabilmeyi sınırlandırıyor.

Uzun vadeli politika seçeneklerini üretirken karşılaşılan bir başka sorun da bu çalışmaların farklı disiplinlerden gelen uzmanların ortak çalışması olarak değil, tek bir uzmanlık alanından gelen uzmanların çalışması olarak gerçekleştirilmesidir.

Geliştirilen politikaların başarıyla uygulanabilmesi için sadece politika çalışmalarını yapan kamu kesiminin değil, gerek kamu sektöründe, gerekse özel sektöründeki birçok aktörün de aynı doğrultuda uyumlu çalışması gerekiyor. Bu nedenle, politika üretim sürecinin daha katılımcı ve paylaşılan bir süreç ile yürütülmesi, üretilen politikaların uygulanabilme olasılığını da artırıyor.

Ülkemizde politika üretmek ("policy analyses", "policy development") kavramı, politika yapmak ("politics") kavramı ile karıştırılıyor. Zaten politika kararlarımız da genellikle o kararlardan ne gibi etkilenmeler olabileceğini irdeleyen bilimsel çalışmalara dayandırılmıyor. Bu nedenle, ya bazı sonuçların hangi politika kararları neticesinde ortaya çıktığının farkına bile varılmıyor, ya da yanlışlıkları düzeltmek üzere sık sık karar değiştirerek toplumsal güven zedeleniyor.

¹ Dr. Yılmaz ARGÜDEN, ARGE Danışmanlık'ın Yönetim Kurulu Başkanı ve Rothschild yatırım bankasının Türkiye Temsilcisidir. Deneyimlerini Boğaziçi Üniversitesi'nde ve Koç Üniversitesi MBA programında strateji dersi vererek ve çeşitli yayınlardaki köşe yazılarıyla paylaşmaktadır. 'Geleceği Şekillendirmek: Yaşam Kalitesi için Stratejik Düşünmek' kitabı gibi birçok yayınlanmış eseri vardır. (www.arguden.net)

Örneğin, birçok gelişmiş ülkede vergi politikalarını oluşturulması süreci, (i) mükelleflerin de katılımını içeren kurumsal mekanizmaları, (ii) kararlardan önce ve sonra ekonomik modelleme ile vergilerin etkilerinin değerlendirilmesini ve (iii) şeffaf, açık, hesap verebilir bir yasalaşma sürecini içeriyor. Oysa, Türkiye’de genellikle vergi politikaları ekonomik etkileri irdelenmeden ve mümkün olduğunca kapalı kapılar ardında sadece gelir üretme hedefiyle oluşturuluyor. Bunun sonucunda da birçok sektörde ya kayıt dışı faaliyet artıyor, ya da sektör dünyayla rekabet edecek ekonomik boyuta gelemiyor.

Geleceğe ilişkin politika seçeneklerinin oluşturulması sürecinde farklı kesimlerden ve disiplinlerden gelen geniş katılımlı ortamlar oluşturmak ve Türkiye’nin geleceği için kaynakları harekete geçirebilecek kişilerin ufkunu açabilmek önem taşıyor. Potansiyel politikaların olası etkilerinin bilimsel çalışmalarla ortaya konması ve böylelikle daha iyi politika seçeneklerinin oluşturulması için ASSAM, TEPAV ve TESEV gibi düşünce merkezleri (“think-tank”) önemli birer araç olarak kullanılabilir. Ülkemizde, politika üretme sürecine bilimsel katkının yetersiz olması sadece politikacıların bu konudaki duyarsızlıkları nedeniyle değil, aynı zamanda politika üretme çalışmalarına yeterince kaynak ayrılmaması ve bilim adamlarımızın politika üretecek bilimsel çalışmalara yeterince ilgi göstermemesinden de kaynaklanıyor. Oysa, bir politika konusunda yapılan hatanın maliyeti toplumsal olarak çok yüksek olabiliyor. Bu nedenle, ülkemizdeki düşünce merkezlerinin gelişmesine daha çok kaynak ayırmak, aslında kamu yararınadır.

Düşünce merkezlerinde yürütülen araştırmaların sonuç odaklı olmasını sağlamak için çalışmanın başlangıç aşamasından itibaren araştırmacı ile politikacı-bürokrat kesimi arasında etkin iletişim kurulması faydalı olur.

Sonuçların iletişimini geliştirmek için araştırma sonuçlarının hedef kitlenin anlayacağı şekilde yazılabilmesine ve duyurulması için gerekli toplantıların düzenlenebilmesine kaynak ayırmak gerekiyor. Ayrıca, araştırma sonuçlarının, bilimsel dürüstlükten ödün vermeksizin, ancak farklı kesitlerdeki hedef kitleler için onların ilgisini çekecek şekilde anlatılmasını sağlamak önem taşıyor.

Araştırma sonuçlarının iyi anlaşılabilmesi için politikacıların ve bürokrasinin eğitime ve bilgilendirilmesine, bilinçli kullanıcı haline getirilmelerine kaynak ayırmak faydalı olur. Araştırmacıları da, sonuçları bilim adamı olmayanların da anlayabileceği bir dilde sunmaya teşvik etmek ve araştırmanın sonuç değerlendirilmesinde ürünlerin bu niteliğine de ağırlık vermek gerekiyor.

Bir ülkenin yönetim başarısını etkileyen en önemli unsurlardan biri de ürettiği politikaların niteliği ve uygulamanın etkinliğidir. Politika üretme sürecinde bilimsel çalışmalardan faydalanmak, ülkemizdeki yönetim kalitesini artıracaktır.

Özetle, ülkemizdeki düşünce merkezlerini geliştirmek, bu konuda kariyer yapacak nitelikli insan sayısını artıracak cazibe merkezleri yaratmak, geleceğin istediğimiz gibi şekillendirilebilmesi konusundaki etkinliğimizi artırabilmek için büyük bir katkı sağlayacaktır.